

Tarján Gusztáv (1907—1998)

Életének 92. évében 1998. június 9-én Miskolcon elhunyt Tarján Gusztáv vasokleveles bányamérnök, nyugalmazott egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a Miskolci Egyetem tiszteletbeli doktora, az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület tiszteleti tagja, az Ásványelőkészítési Tanszék volt vezetője, számos hazai és nemzetközi tudományos és szakmai bizottság volt tagja.

Tarján Gusztáv Sopronban született 1907. március 16-án. Iskoláit is itt végezte, 1929-ben szerzett bányamérnöki oklevelet a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karán. A diploma megszerzését követően napidíjas gyakornokként kezdte meg szakmai tevékenységét az Érc- és Szénelőkészítési tanszéken, majd 1937-ben tanársegéddé nevezték ki. 1938-ban A recski rézérc szelektív flotálása című értekezésének megvédésével egyetemi doktori címet szerzett. 1939-ben az állami ércbányászat csucsomi antimonbányájához kerül, ahol beosztott mérnök, majd üzemvezető főmérnök. 1941-ben az akkori bányamérnöki kar

meghívására intézeti tanárként visszatért az oktató-kutató munkához, az Érc- és Szénelőkészítési tanszék vezetője lett. 1943-ban nevezték ki egyetemi tanárrá. E tanszéknek (majd megváltozott néven az Ásványelőkészítési tanszéknek) 1972-ig volt tanszékvezetője. 1974-ben nyugállományba vonult, azonban tudományos főmunkatársként 1994-ig folytatta tudományos és oktató munkáját.

Az oktató és tudományos munka mindig egyensúlyban volt tevékenységében. Oktatói működése idején nagy gondot fordított tananyaga rögzítésére. Könyvei, jegyzetei sorozatban jelentek meg. 12 könyvet, könyvrészletet és értekezést írt, közöttük 3 tankönyvet.

Egyik könyv kínai nyelven jelent meg. Életművének betetőzését jelentette az 1986-ban megjelent *Mineral Processing* című kétkötetes angol nyelvű munkája, amely szakkönyv, tankönyv és kézikönyv is egyszerre. Egyetemi oktatási célokra, illetve a mérnökto-vábbképzés érdekében 14 jegyzetet írt. Könyveiben és jegyzeteiben saját tudományos munkái és tapasztalatain kívül a szakirodalomban fellelhető minden fontos eredményt átvett, egységes szempont szerint rendszerezve azokat. Érdekes és rendkívül tartalmas előadásai, könyveivel és jegyzeteivel több mint egy emberöltőn keresztül adta át a hallgatók és mérnökök ezreinek e szerte-ágaró szak-és tudományterület ismereteit.

Tudományos munkáját bányamérnöki oklevelének megszerzése óta folyamatosan végezte. Az ásványelőkészítés minden részterületén maradandót alkotott. Eredményeit — amelyek több mint 160 tudományos közleményben jelentetett meg — az egész világon ismerik, hivatkoznak rá. Legjelentősebb kutatásokat a hidrociklonban lefolyó áramlások és szilárd szemcsék mozgástörvényeinek vonatkozásában végezte. Tudományos munkájának eredményei a gyakorlatban közvetlenül alkalmazhatók. 1950—1980 között minden hazai dúsító, illetve előkészítőmű létesítésében részt vett, a tervezéshez szükséges laboratóriumi és félüzemi kísérleteket irányította (ürkúti mangánérc, petőfibányai lignit, gyöngyösvisontai lignit stb.) Jelentős eredményeket ért el az ásványelőkészítő berendezések fejlesztése terén is (TA flotáló cella).

Tudományos munkásságának elismeréséül a Magyar Tudományos Akadémia 1951-ben levelező, majd 1976-ban rendes tagjává választotta. Állami kitüntetése sem maradt el: kétszer kapta meg a Kossuth-díjat és a Munka Érdemrend arany fokozatát, valamint számos más kitüntetést is elnyert.

A Miskolci Egyetem 1979-ben tiszteletbeli doktorrá avatta, majd 1991-ben a Pro Universitate kitüntetést adományozta részére, ezzel is elismerve a nagy tudású, szakmáját nagyon szerető és azt magas színvonalon tanító és művelő, hosszú időn át az Alma Mater szolgálatában álló ember életművét.

Kovács Ferenc

Bogárdi János (1909—1998)

Bogárdi (Bogner) János — Bogner János és Schiller Etel fiaként — a bánsági Torontáltorda községben született 1909. június 11-én. Középiskolai tanulmányait Nagybecskerekén (már a Szerb-Horvát-Szlovén Királyságban, a mai Jugoszláviában) végezte. 1927-ben érettségizett és jött Budapestre, hogy mérnök (a mai szóhasználat szerint: építőmérnök) lehessen. Nagy ambícióval fogott egyetemi tanulmányaiba az akkori királyi József nádor Műegyetem (a mai Budapesti Műszaki Egyetem) mérnöki osztályán. Valamennyi mechanika zárthelyijét 6-osra (akkori kitűnőre) írta. 1931 végén — évfolyamából elsőként — megszerezte a mérnöki oklevelet.

Még mint szigorló mérnökhallgató, 1931 nyarán és őszén, a Rábán épülő nicki duzasztómű tervezési és építési munkálatainál dolgozott. 1932-ben vállalati mérnökként a Hanság-főcsatorna kotrási munkálatain, majd az Állami Vizügyi Szolgálat és jogutódai keretében, így 1933—40-ben a nyíregyházi és a győri Folyómérnöki Hivatalban, 1941-től a Vizrajzi Intézetben (1945-től 1995-ig igazgatóként), 1955—62 között a kísérleti osztály

és a hidraulikai laboratórium alapító vezetőjeként a Vízgazdálkodási Tudományos Kutatóintézetben dolgozott.

Katonai szolgálata idején 1934-ben változtatta nevét Bogárdira, és később ezen a néven vált híressé világszerte.

Nyíregyházán a Tisza szabályozási munkáival, ármentesítési, belvízrendezési kérdésekkel, Győrben kisvízszabályozási feladatokkal foglalkozott. 1940—41 telén részt vett a dunai árvédekezésben, majd a Duna Budapest—Paks közti szakaszának általános szabályozási tervét készítette el. A vízrajzi szolgálatnál vízjelzéssel, árvíz- és jégtelenítő szolgálattal, hidrológiával és hidrometriával és különböző kutatásokkal (a belvízrendezéshez szükséges lefolyási tényezők és a fajlagos vízszállítás meghatározásával, korrelációs számításokkal) foglalkozott.

temen egyetemi magántanári képesítést szerzett. A hordalékmozgás témaköréből tartott fakultatív előadásokat, de a vízgazdálkodási gyakorlatokon is tanácsaival segítette a hallgatóságot a tervfeladatok elkészítésében.

Idehaza és nemzetközileg is elismert, eredményekben gazdag kutatói és vezetői tevékenységgel a háta mögött 1962-ben elnyerte a Műegyetem Vízépítési tanszékén meghirdetett egyetemi tanári állást és ettől kezdve, egészen 1979-es nyugdíjazásáig, a hidromechanika, a hidraulika, illetve ezek különböző részfejezetei képezték előadásai tárgyát.

Egész oktatói tevékenysége során, már a kezdetektől fogva figyelt tanítványainak kvalitásaira. Külön kis füzetben jegyezte fel jellemző adataikat és a későbbiekben, ha alkalma nyílt valakit elhelyezni, ez a füzet és kitűnő memóriája segítette a megfelelő ember kiválasztásában. Így állította össze például az ötvenes évek közepén a VITUKI kísérleti osztályának (a jelenlegi hidraulikai intézetnek) első kutatógárdáját, akik közül mindenki a hidraulikai és vízépítési kutatás nemzetközileg is elismert művelőjévé vált. Emberi szolidaritását jellemzi, hogy 1956 után munkahelyet biztosított a Műegyetem Vízépítési tanszékéről eltávolított oktatóknak.

Mindeközben — széles körű érdeklődésének megfelelően — felsőfokú közgazdasági és jogi tanulmányokat is folytatott (a kecskeméti Jogakadémián 1937-ben jogi végbizonysítványt szerzett, a magyaróvári Gazdasági Akadémián 1939-ben gazdasági szakvizsgát tett), szakmájában pedig a tudományos kutatómunka vonzotta (már 1935-től vizsgálta a folyóvizek hordalék-szállításának törvényszerűségeit). 1937—38-ban amerikai ösztöndíjasként Master of Science fokozatot szerzett az iowai egyetemen, majd 1942-ben műszaki doktori címet Budapesten.

1941-ben vette feleségül egész életén át hűséges társát, Perl Magdát, akitől gondosan nevelt János, Magda és Mária nevű gyermekei születtek. (Az első kettő mérnök, a harmadik orvos, János a karlsruhei egyetem professzora.)

Erős vonzódása az oktatói pálya iránt visszavitte az egyetemre. Már mint a Vízrajzi Intézet igazgatója 1946-tól óraadóként, illetve megbízott előadóként foglalkozott a mérnöki-fűzés képzésével a I. sz. Vízépítési tanszéken. 1947-ben a Műegyetem

Oktatói munkája nem szakította el őt a kutatástól. Amit fiatalon elkezdett, ahhoz nem lett később sem hűtlen. A hordalékmozgás vizsgálata már iowai magiszteri értekezésének témája volt, de legnagyobb művei, valamint nagyszámú tanulmányának jelentős része már egyetemi tanársága idején és nagyrészt külföldön jelentek meg. Ezek a művek nemcsak a szakma, hanem a mai mérnökhallgatók számára is fontos alapot képeznek, például a tudományos diákköri munkákhoz. A FAO szakértőjeként tevékenykedett Belgrádban és Rómában.

Irodalmi tevékenysége azonban nemcsak tudományos újdonságok alkotására szorított, amelyek egyébként 1962-ben, majd 1973-ban hozták meg számára az akadémiai levelező, ill. rendes tagságot. Mint egyetemi oktató számos jegyzetet írt, amelyekben az általa oktatott tárgyaknak magas színvonalú leírását bocsátotta a hallgatók rendelkezésére. Ezek az ismeretek beépültek az azóta továbbfejlesztett tantárgyak anyagába, ahogy ő is igyekezett elődei és munkatársai munkájából minden értékeset felhasználni saját tanítványainak oktatásához.

Szakmai tekintélye, angol, német, szerb és orosz nyelvtudása révén Bogárdi János a nemzetközi tudományos és oktatási kapcsolatok kiépítésében is kiemelkedő szerepet játszott. Vendégprofesszor volt az iowai, a utahi és a coloradói állami egyetemeken (1964–65), a belgrádi és a grazi műegyetemeken, többször volt vendégprofesszor a bécsi műegyetemen (1965–78) és rendszeresen előadott az UNESCO égisze alatt működő budapesti és padovai nemzetközi hidrológiai posztgraduális tanfolyamokon (1966–78).

Hazai és nemzetközi közéleti tevékenysége igen kiterjedt volt. Az MTA Vizgazdálkodás-tudományi Bizottságának elnöke (1965–78). A Meteorológiai Világszervezet (WMO) Európai Tagozata Hidrológiai Munkabizottságának elnöke és szakcsoportvezetője (1958–). A Nemzetközi Öntözési és Belvízvezetési Bizottság (ICID) alelnöke (1973–76), Magyar Nemzeti Bizottságának elnöke (1965–69), a Man and Biosphere program Magyar Nemzeti Bizottságának tagja. A Nemzetközi Hidraulikai Kutatási Szövetség (IAHR) vezetőségi tagja (1971–77), alelnöke (1973–77).

Főbb művei: Vízfolyások hordalékmérései (1947), A budapesti Duna-hidak vízduzzasztása (1947), Korrelációs számítás és alkalmazása a hidrológiában (1952), A hordalékmozgás elmélete (1955), A vízfolyások hordalékszállítása (1971), Fluvial Sediment Transport (1972), Környezetvédelem—vizgazdálkodás (1975), Sediment Transport in Alluvial Streams (1974), Öntözési és vízrendezési értelmező szótár (szerk. Petrasovits Imrével, 1980), Kutatási jelentések a vizgazdálkodásban (1980).

Főbb elismerései és kitüntetései: Az ICID tiszteletbeli alelnöke (1976–), a Bécsi Műegyetem diszunktora (1973), a Padovai Tudományos, Irodalmi és Művészeti Akadémia (1977), az Osztrák Vizgazdálkodási Szövetség (1970) és az IAHR (1979) tiszteleti tagja. Megkapta a Német Vizgazdálkodási és Vízérőszövetség Gotthilf Hagen Emlékérmét (1969), az ICID Nagy Emlékplakettjét (1978), a Munka Érdemrend arany fokozatát (1979), a Széchenyi-díjat (1993).

Bogárdi János nyugdíjba vonulása után is tartotta munkatársaival a baráti kapcsolatot és támogatta őket további pályafutásukban. Egészségi állapotának gyengülése és otthonához kötöttsége ellenére is mindvégig figyelemmel kísérte a hazai és külföldi eseményeket és látogatói mindig egy érdekes és értékes eszmecsere emlékével térhettek haza. 1998. november 18-án csöndben távozott szerettei köréből.

Haszpra Ottó